

De Siberische notenkraker

door T. Bloem-Margadant.

Doordat wij in de dagbladen de aandacht op de invasie van de Siberische notenkraker hebben gevestigd, zijn er uit het hele land berichten van waarnemingen ontvangen. Daaruit blijkt, dat deze vogels zich over het hele land hebben verspreid. Alleen in Noord-Holland werd hij slechts sporadisch gezien. Daar de notenkrakers zeer mak zijn en de mens in het algemeen niet als gevaar zien, kon hun gedrag nauwkeurig worden geobserveerd.

Notenkraker, bezig een hazelnoot in te slikken

Foto: F. Bloem

Slechts in enkele gevallen werden meerdere vogels bij elkaar gezien, maar meestal waren ze alleen. Zij blijven niet langer dan enkele dagen op dezelfde plaats, behalve enkele, die langer, zelfs zes weken, regelmatig in dezelfde tuinen komen. Het voeren met hazelnoten zal hieraan wel niet vreemd zijn. Hier zijn ze namelijk verzot op en ze worden dan ook het meest gezien in streken waar veel hazelaars groeien.

Zoals uit veel brieven blijkt, zoekt hij de noten onder de hazelaars of plukt ze van de struik, vliegt er mee naar een dikke horizontale tak en ontdoet daar de noot van het bladachtige omhulsel. Hij houdt de noot met de linkerpoot vast en met een paar ferme houwen van de forse snavel hakt hij ze stuk. Om een grote kracht te ontwikkelen strekt hij de poten, richt hierbij het lichaam op en verkrijgt daardoor een grotere „slag”. Hij heeft zijn vaste hakplaatsen, vaak in een appel- of pereboom, maar ook gebruikt hij daarvoor wel een paal van een waslijn of de nok van een dak. Eenmaal zag men hem ook een noot in een spleet in de schors van een boom klemmen, en hem zo stukhakken, dus op spechtenmanier.

Bij het zoeken naar voedsel op de grond, scharrelt de notenkraaker als een merel tussen de bladeren, gooit deze links en rechts, tot hij een noot vindt. Lang niet altijd vliegt hij er direct mee weg naar zijn „haktak”, maar heel vaak verbergt hij ze in een kuiltje in de grond. Dit wordt toegedekt met mos of bladeren, totdat hij niets meer van de hazelnoot ziet. Is er een grasveld in de nabijheid, dan maakt hij een opening in de grasmat, stopt de noot erin en harkt het gras er weer keurig overheen, eventueel nog een blad erover. Alles doet hij met de snavel.

Deze hamstergewoonte komt bij de kraaiachtigen, waartoe de notenkraaker behoort, meer voor. Vaak hebben wij de vogel ook hele noten met dop en al zien inslikken, soms meerdere achter elkaar. Deze noten komen dan in de keelzakken terecht en worden dan later weer uitgespuwd. Hij verbergt de noten dan ver van de vindplaats. Sommige plaatsen schijnt hij te onthouden en weer bewust op te zoeken, terwijl het voor de dag halen van de in de grond verborgen noten vaak zoeken naar noten lijkt. Op kraaiachtige manier worden de noten soms op de vreemdste plaatsen verborgen, bijvoorbeeld tussen het riet van een dak. Na het verstoppert wordt het riet weer netjes met de snavel over de bergplaats geharkt.

Het vegetarisch menu van verschillende waargenomen notenkraakers bestond verder uit beukenootjes, eikels en kastanjes. Ook appels en peren waren van hun gading, maar we weten niet of het hierbij om het vruchtvlees of om de pitten te doen was, misschien wel om beide. Voorts at de vogel bessen van Taxus, Hulst en Lijsterbes en ook andere bessen. In Rotterdam-Zuid zat hij zelfs midden in de stad in een plantsoentje met besdragende heesters. Ook in andere steden is hij waargenomen in een voor hem zeer onnatuurlijk terrein. In Amsterdam vloog hij de Vrolijkstraat in de hele lengte door en in Den Haag-West kwam hij tot twee keer toe op een balkon van een woning op de eerste etage, waar hij op het brood afkwam, dat men daar voor de vogels op een kolenkist had neergelegd. Ook in Leiden kwam hij in een stadstuin, aangelokt door brood en kaaskorstjes.

Het eigenaardige is, dat de meeste waarnemingen vogels betreffen, die in de tuinen bij de huizen kwamen en veel minder uit de bossen of uit het open veld. De Notenkraaker eet niet alleen plantaardig, maar ook dierlijk voedsel o.a. insecten. We ontvingen uit Vlaardingen een brief van iemand, die samen met een vriend op het strand van „De Beer” had gevestigd. Eén van hen had een mooie bot gevangen en die op het strand gedeponneerd. Toen hij de vislijn weer in orde ging maken, verscheen er plotseling een bruine kraai met witte stippen, die met uitgestrekte vleugels rustig om de mannen heen vloog en steeds maar naar de vis keek. Nadat hij zich even een tweehonderd meter verwijderd had, kwam hij nog eens nieuwsgierig terug en bleef op honderd meter afstand op het strand zitten kijken.

In het weidegebied en bosarme streken kwam de notenkraaker veel op tuinen (meestal met fruitbomen) waar hagen omheen stonden af. Vele briefschrijvers zagen hem op liguster-, palm- of meidoornheggen huppelen, steeds maar in de heg pikkend. Daar bleken vaak spinnen, vliegjes, oorwurmen enz. in te huizen. In Ens in de N.O.-polder, waar hij ook zo op een heg liep te pikken, heeft men de spinnetjes gedetermineerd als hangmatspinnetjes van het geslacht *Linyphia*.

Ook palen, zowel houten als betonnen, zoekt hij veel af op insecten. In de

houten palen pikt hij soms hele gaten. Boomstammen en dikke takken onderzoekt hij ook en hij zit er dan als een specht tegenaan. Hij gaat overal stilletjes en onverstoorbaar zijn gang. Soms merken de mensen, dat zij een vreemde gast in hun tuin hebben, door het alarmeren van de merels en andere vogels. Ook werd de notenkraaker een paar maal vergezeld door een troep schreeuwende kraaien, waar hij zich echter niets van aantrok. Hij ging gewoon door hazelnoten te pellen en te eten. Hoogstens liet hij af en toe een luid gekrijs horen, dat veel lijkt op het geluid van hout-zagen: „grâ, grâ, grâ”. Men heeft hem ook horen kwetteren als een spreeuw.

Het is een familie in Naarden, waar hij nu al meer dan een maand een dagelijkse gast is, opgevallen, dat hij een vaste dagindeling heeft. Vooral in de eerste weken, toen er nog overvloedig hazelnoten waren, had de vogel vaste werktijden. In October kwam hij tussen half acht en acht uur 's morgens en liet dan een hevig gekrijs horen. Om die tijd werden namelijk katten uitgelaten.

Hij bleef dan tot half tien in de tuin, verdween, en was tussen elf uur en half één weer present. Klokslag drie uur 's middags kwam hij dan weer. Zijn laatste bezoek bracht hij om ongeveer vijf uur en bleef dan tot dat de duisternis ingevallen was. In de schemering werkt hij nog een hele tijd door. Tijdens dit laatste uur verbergt de notenkraaker bijna niets meer, want wat hij dan vindt wordt meestal opgegeten.

Vogelwerkgroep Haarlem

Landschap en plantengroei in Midden-Limburg

door E. W. Clason.

In het Mei/Juni-nummer 1954 is reeds een algemene inleiding gegeven over het operatieterrein van het *Biologisch Werkkamp voor Onderwijzers*, dat dit jaar bij Montfort stond. Terwijl in het Septembernummer een indruk werd gegeven van de tijdens het kamp waargenomen vogelstand, moge hier nog in het kort een en ander volgen over hoe wij landschap en plantengroei zagen. Het landschap wordt beheerst door het dal van de Maas. Bij het begin van het hoofd-ijstijdperk werd er door de Oerrijn zoveel materiaal afgezet, dat het gehele terrein een zwak naar het Noorden hellende vlakte werd; de minst beroerde delen hiervan vinden we nog als hoogterras. De Maas heeft zich daarin later een breed en diep dal uitgesleten. Doch dit dal werd tijdens perioden met grote materiaalaanvoer tijdelijk weer opgevuld. Resten van dergelijke dalopvullingen, die door de Maas gedeeltelijk weer werden weggevoerd, zijn het middenterras en vooral het laagterras, het laatste afgezet voor de laatste opflakkering van de ijstijd. Het eigenlijke dal van de Maas en ook dat van de Roer zijn uitgesleten in het laagterras. Wij begonnen met een algemene excursie om na te gaan, wat er van deze terrassen in het terrein te zien was. Een schematische panoramaschets moge de bouw van het landschap te verduidelijken (fig. 1). Latere excursies waren bedoeld om de plantengroei in karakteristieke terreindelen nader te bestuderen.

In het recente Maasdal is de wandeling van Linne naar de stuw zeer instructief. Bij Linne hebben we van de steile rand van het laagterras een mooi uitzicht over de Maas en het Maasdal, weiland met rijen populieren (fig. 2c). Aan het grintweggetje naar de stuw staan een paar kasteeltjes met veel opgaand geboomte. De stuw is een nieuw element in het landschap, maar de